

(המשך מעמוד 77)

שאינה דועכת לעולם. ממרומי הי פודה הפסודימאייקובסקאית של תלמידיהם שבאופנה, התנבא על מדרהנימום של שירת התיפלות התיאטרלית.

לקוראים, שאינם אמונים על חוקי ה- מילחמות הספרותיות, הרי שאחת מהטכ- ניקות המקובלות היא חתימה בראשי- תיבות של שם המושמץ על הקטע המשי- מיצא.

לא התעלטה מעל לרמת תכניו הספרו- תיים, ואצבעו האמביציות שלו מעודו

מוקד ומגלה והתגלית ויולטיר

לא מלא עד תום, לא המתין זמן רב עם יריית התגובה שלו. מאחר ואכסנייתו ל- שנה זו, סימן קריאה, ראתה אור, הרי שבתוקף תפקידו החל בפירסום סידרת ס"י קורים על מצבם של כתבי-העת הספרו- תיים בארץ, כבוחן כליות ולב הספרות. הראשון במבוקרים היה סימן קריאה, ש- ויולטיר נימנה על עורכו ויוזמו וערך את מרבית גיליונותיו.

בשבו עבר פירסם ויולטיר סדבר את סיקורו על התאום הבכור של סימן קריאה, תחת הכותרת עכשיו ערוב ימיו. בין שאר השמועותיו כתב ויולטיר על כתב- העת, "גילה" אותו ותמך בו בעשיו הרשונים במיטת התל-אביבי: "עכשיו החיש אינו יותר מחיקוי לכתבי-עת... חבל שב'ראנו אינה מצליחה להשתחרר ממכת השילשול המילולי המתיש, מכית-מדרשה של אכירי המאוחר וינה וולך של העשור האחרון... יש כאן ערות נוספת לכך שמר מוקד רואה עצמו נגול של מאכס ברוד... (ועל המשוררים הצעירים שאכסו גלה) דוגמת ויולטיר הצעיר בעשור שעבר: הם מנצלים כאן בצורה מכישה על-ידי צמר עסקני-ספרות ציניים, פרישטינגל ספרותיים, שידעו ימים טובים מאלה... עכשיו של היום הוא מין לטיפונדיה נדחה, מוקפת כרי מרעה צחיחים, המור- הלת על-ידי מוקד ואכירי בעירוביה מור- זרה של קישנות ופיוזריות... מוקד, הרואה בעצמו ציר סכיבו סוככת המודרנה העכרית... ואכירי הרואה בעצמו ציר (תתי משמע) קוסמינגלס - יטעמוני, בין השאר, קורטוב מהיגיהם המרשימים של השנים כתחום הספרותי-סמאטי במי- רוצת השנה החולפת..."

בתחום רשימתו על עכשיו מבשר ויול- טיר כי הוא ימשיך בסידרתו כתבי-עת מחוץ לזמן, וידווח כמשורר במוש* על כתבי-העת האחרים. אין ספק שעורכי עכשיו ישיבו לוילטיר מנה אחת אפיים ארצה, מאחר ובאמנות ההשמעה הם מת- עלים עליו, כפי שהמשורר אכירי, השנוא על ויולטיר, מתעלה עליו עשרת מונים במלאכת עשיית השיר. אין ספק, כי ה- קט המלאכותי שרר בשנותיהם האחר- רונות בשדות הקרב של עסקני-הספרות תם, והקרבות העומדים להתחדש בין ה- ויולטיריים למיניהם, לא ישנו את העובדה כי הבולטים בספרות ובשירה בישראל,

הכפשה זו של ויולטיר, את שמה של המשוררת המחוננת יונה וולך, נובעת מתוך קינאה גלויה על הישגיה התיבריים בעשור השנים האמור, והיצלחה להתיבר בעלית המקורית והמוליכה של השירה העברית, התברגות שניבצרה ממנו. * ע"פ אחת מהגדרותיו של מילון כנעני (כרך 11): "כינוי של זילזול למי שנימשך אחרי זרם אמנותי, ספרותי וכדו- מה. בלא שיהיה 'בעל עמדות משלו'. בדומה לוילטיר ששירתו מהווה תערובת מוזרה של שירת עמית + אכירי + זך, מבלי יכולת להשתחרר מהוריו השיריים.

כיהודה עמיחי, נתן זך, פינחס שדה, עמוס קינן, יצחק כהן-נר - אינם נוטלים חלק כלשהו במאבקים עק- רים אלה. הם תורמים תרומתם ביצירות של ממש.

מובלג עם ריצ'רד קוסטלנץ

ריצ'רד קוסטלנץ (40) נולד בניו-יורק. בגיל 18 התמחה כאוניברסיטת כראון כי ציוויליזציה אמריקאית, השנה מאוחר יותר החליט שלא ללמוד עוד אמנות, מוסיקה או כתיבה יצירתית. בשנת 1962, לאחר כמה פריסומים, זכה למילגה ע"ש וודרו וילסון פאוניברסיטת קולומביה. ב-1964 זכה כי מילגה מקרן פולברייט, ולמד הרמניה וי- ניצוח בלונדון. ב-1967 זכה למילגה מקרן גוגנהיים החל לפרסם שירים וספרים כי בעית הברה ותרבות בארצות-הברית. פירסם עשרות ספרים וערך אנתולוגיות שונות, בשנים האחרונות התמסר לאמנו- יות חזותיות, והפך אחד המייצגים העי- קריים של פיננץ כתיבה זה. במשכנות שאננים, שם שהה ריצ'רד קוסטלנץ כי ארחה של "קרן ירושלים", הוא שוחח עם דן עומר:

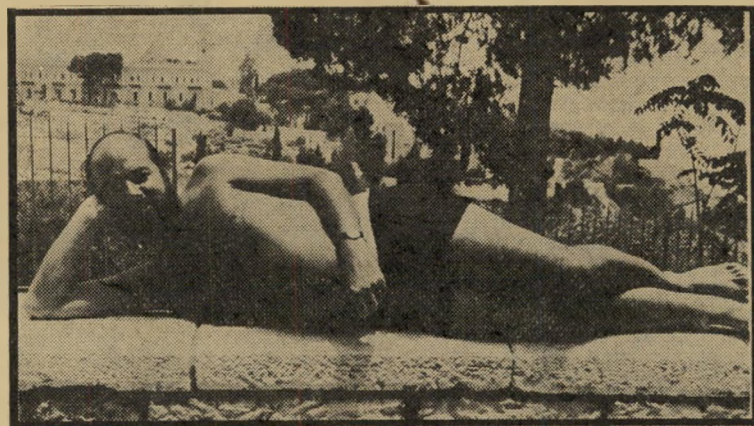
אני עוסק בשיתור הכתיבה מה- מוסכמות שאבד עליהן הכלח, מהפולי- טיקה הספרותית שמייצרת את האיליים והמיתוסים שלה. כאשר בגרתי, בראשית שנות ה-60, הקבוצה ששלטה בספרות כי ארצות-הברית היתה הקבוצה היהודית. ולמרות שאני יהודי, הרי שכל קשר ביני לבין דמויות כסוף ברי, ברנרד מלמו, פיליפ רות, ליונד טרילינג, אלפרד קיורי, אירווינג שאן, סוזאן סוני טאג, ושאר איליי התרבות, של הרחוב היהודי בניו-יורק, מיקרי בהחלט. אני לא אוהב את ספריו של סול בלו. מלבד אולי אוני מארץ, שיש בו קסם מועט, ותפוס את היום, שיש בו רגישות מוסימית. בלו הוא התגלמות הספרות הבינאית והשמ- רנית בעיני. בלו, יחד עם זאת, הוא פנומן של פוליטיקה ספרותית. ויליאם פולקנר של הקבוצה היהודית. ויליאם אחרת, קבוצת מבקרים וסופרים יהודים האמינו, כנראה בצדק, שהם יצליחו להגיע לפיסגת התרבות של ארצות-הברית אם סול בלו

ריו היו קרונות הרכבת. מכתבי העת הללו הוא הולך אותם עד מהרה לכתבי העת הגדולים של אמריקה, אלה שלא היו כי- שילטה היהודית, וכאשר סיפרו אוני מארץ- זכה בפרס הספרות הלאומי הגיעה הכו- פיה הזאת אל הפיסגה.

עד לעלייתה של הקבוצה היהודית שלטה בספרות האמריקאית קבוצת הסופ- רים מהקונפדרציה, הסופרים הדרומיים. הבולטים בדרומיים היו ויליאם פולקנר שזכה בפרס נובל, אלאן טייט, רוברט פאריורן ואחרים. האמת היא, שהקבוצה היהודית היא האחרונה בקבוצות אתניות ספרותיות אצלנו, ואולי זאת הסיבה ש- ישנם כאלה, שרואים כי אפילו אנטי-שמי. הסיבה: אני תוקף בשיטתיות את הקליקה היהודית, אבל תקפתי ואני תוקף אותם לא בשל יהדותם אלא בשל הבלעדיות שלהם על היהודים ועל היהדות. ישנם חריגים. למשל: נורמן מאלר (הערוזים והחתים) לא היה חלק מהכנופייה היהודית. רק לאחר הצלחתו הם באו והיבקו אותו בחיבוק הדוב. יחד עם זאת הם מעדיפים לכנות אותו עיתונאי או מחבר מסות. ה- כנופייה היהודית היא מועדון-חברים-סגור, שאינו מקבל לתוכו חברים צעירים ילידי 1923 ואילך. סוזאן סונטאג היא התוצר הצעיר והאחרון של החוג-היהודי הספרותי, המכונה משום מה, "האינטלקטואלים של ניו-יורק". פשוט לא נעים להם לקרוא לעצמם היהודים של ניו-יורק או הם המירו את היהודים באינטלקטואלים. אם כי ברור, שהם אינם מקיפים, לא את כל היהודים ובוודאי שלא את כל האינטלקטו- אלים החיים בניו-יורק.

לדעתי, הסופרים היהודים הטובים בארצות-הברית אינם מהווים חלק מהק- בוצה היהודית. ואני מתכוון לאלן גינס- ברי, ארווין פאוסט, ג'רום רוטנ- ברג - ושלא לדבר על גרטרוד שטיין, שלעניות דעתי היתה הסופרת היהודית הגדולה של אמריקה, ומבקר בשם הרלד בלום, שרק היום הזכיר לי אותו הפרו- פסור ג'רום שלום כ, אישיות מעניינת. וה'ז'ף הדר הצעיר, בספרו מילכוד 22.

בדומה לקבוצת הסופרים הדרומיים, ששקעה לפני כעשרים שנה, כך החלה בראשית שנות ה-70 לשקוע הקבוצה היהודית, ובמקומה החלה להתפתח ספרות על בסיס של קבוצות אסתטיות ולא את- ניות. בחלק מספריו אני עוסק בכתיבת ובביקורת החיים התרבותיים שלנו, במהלך שנות ה-70, ובכתיבת הצד הכלכלי שלהם. מביקורי בארץ אני למד, כי אתם סובלים מאותו בעיות תרבות, אך טרם מצאתם דרך להתמודד עימן. אני מתכוון

ריצ'רד קוסטלנץ כ, מישכנות שאננים היהודים של ניו-יורק

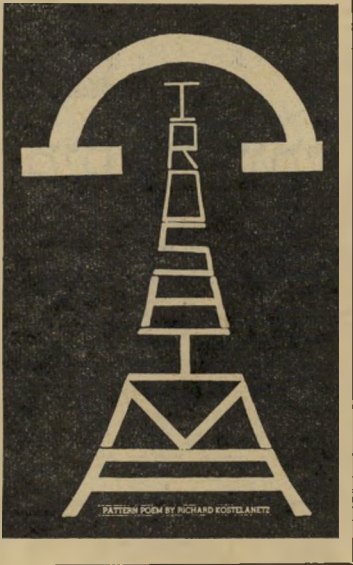
לאופן בו נירכשו חברות המו"לות של אמריקה בידי קונצרני כלכליים ענקיים, תוך ביטול ערכים חדשים של הפחתה בתוכן ובטיב של החומר המודפס, ובטי- פוח ההווחים. מצב שהביא כימעט להפסקת ההדפסה של ספרים לאי-מסחריים בידי המו"לים הגדולים של אמריקה. * אלא שאין ספק כי מעו יצא מתוק. כפי שבגרמניה נוסדו קואופרטיבים של מו"לות בידי סופרים, כן מתפתחת כי- ארצות-הברית מו"לות אלטרנטיביות ש- בעזרתה מדפיסים המו"לים החדשים בהתי- אם לרמות טעמם האמנותי והאסתטי,

* שיריו בעברית מופיעים באנתולוגיה נחמה, בהוצאת י. מרכוס, ירושלים.

ספרים במהדורות קטנות ומעולות. לדעתי, הם מדפיסים כיום את מיטבה של השירה האמריקאית ואת הפרוזה הביקורת של אמריקה. המו"לים האלטרנטיביים זוכים למענקים ממשלתיים מוגבלים, לספרים שאינם נועדים לעשיית רווחים. הסופרים אינם מקבלים שכר-סופרים, אלא מקבלים מיספר עותקים תחת כסף. תהליך זה עובר בהדרגה את כל המערב והוא יגיע

אנתולוגיה מודרנית

מאת: ריצ'רד קוסטלנץ הירושימה

ויתבסס בסופו של דבר גם אצלכם, ביש- ראל. קוראים נבונים יודעים, שהספרות הטובה אינה מצויה ברבי-המכר, ואלה הרוכשים את רבי-המכר של מו"לי-הענק אינם נימנים על הקוראים הנבונים.

באשר לי, כמחבר, הרי שפירסמתי את ספרי, בראשית דרכי, בעיקר אצל מו"לים גדולים, וכיום אני מפרסם אותם לרוב אצל מו"לים אלטרנטיביים. למעשה, גם אני משמש כבעל הוצאה-לאור אלטר- נטיבית. העיסוקים שלי בתיפזור יצירותי הינם חלק מעיצורתי. אני מפור על פני כמה מאדיות. אני מעצב ספרות. גרפיקאי. יוצר תערוכות. מטפח אודיו-טייפיים. וידיאו-טייפיים וסרטים ניסיוניים. באחרונה התחלתי לעסוק בהולוגרם, שזו אמנות של צילומים תלת-ממדיים הנוצרת בעזרת קרני לייזר. בכל המדיומים הללו אני עוסק בתיכפוש שונים של הלשון, ה- מילה, האות והסיפרה. אני מטפח מהם צורות ספרותיות חדשניות. צורות המייצ- גות לדעתי את הספרות בתיזמנו, בצורה בלתי מקובלת עדיין.

חלק מעבודותי ופירסומי הוא בעי- סוק באפשרויות הרדיקליות של הלשון כשירה חזותית. שירים על פי ספרות, סיפורים העשויים משורות מרוטשות. אני מתמסר עד למאד לתיאורים של שורות המתחרות שמיעתי + חזותית ולא תוכ- נית. אנשים רבים תוהים מהן עבודותי. הצאתי מעתה בשבוע שעבר בתל-ביב, במרכז לתרבות של השגרירות האמרי- קאית - והגיעו כמה ישראלים מלאי תמיהה. אולי כאן המקום להעיר, שישנם כמה מבקרים הטוענים שכל קשר בין עבודותי לבין אמנות הוא מיקרי בהחלט.

אחד מעיסוקי בשנים האחרונות מתמקד בספרים כאובייקט אמנותי. או, במילים אחרות, עשות ספרים עד איך קץ במתכונות שונות. למשל: עשיתי ספר שהוא גם אקורדיאון (גודך: 2.5 מטרים). ספרי-קלפים שניתן לערבבם, אבל קשה לשחק בהם. ספרים שניתן לקרוא בהם משמאל לימין ומימין לשמאל. ספרי ואני עושים כל שביכולתנו להתאים עצמנו למחר, בעזרת הכלים של היום, ובעיקר האמצעים הטכנולוגיים. אמנות שאינה ממצה את הטכנולוגיה השובבת אותה - משהו פגום בה.

* שירים של ריצ'רד קוסטלנץ ראו אור בארץ בספר אנתולוגיה לשירים חזותיים, שראה אור בהוצאת פרוזה.